

RÉGI MAGYAR VERSESKÖNYVEK ISMERTETÉSE.

II.

A Vasady-codex.

A Csereyné-codexen kívül van még egy verseskönyv a sepsiszentgyörgyi Székely Múzeumban, melyet Vasady Gyula ajándékozott a Múzeumnak s hálából róla nevezték el. Nem oly régi, mint a Csereyné-codex, nem is egészen verseskönyv, eleje próza s nagyobb részét vallásos énekek foglalják el, melyek Szegedi Gergely Énekeskönyvéből (1569), Bornemisza »Énekek« (1582) cz. gyűjteményéből vagy a »Cantionale Catholicum«-ból ismeretesek. De azért érdekes és becses e gyűjtemény, mert vallásos énekei közt néhány olyan is akad, mely csak itt maradt fent s néhány világi ének is van benne. Talán legbecsesebb az egészben a Szilágyi és Hajmási históriájának variansa.

A codex írása a XVII. század különböző évtizedeire esik. A prózai részt: Ovidius-, Vergilius-fordítást és paraphrasist 1624 körüli időre tehetjük a 38a lapon levő bejegyzés (Kolozsvár 1624 decz. 13.) alapján; íróját nem ismerjük, a Catechismus másolója sem nevezi meg magát, de írása megegyezik az énekek egyik összeírójával. Az énekek másolói *Mindszenti Ferencz* és *Máté*, a kik sok helyen (70a, 77b, 81b, 88b (Máté) stb.) nevüket is a lemásolt ének után írták, sőt az egyik (Máté) a szerzőséghez is jogot formál, a 86b lapon azt írván a »Latod isten Biueinket« kezdetű himnus végére: »Finis p(er) me Matheum minczentium est ille cantoralis quis furtum fecerit etc.

A másolás különböző időből való: a 88b és 90b lapon 1613 és 1615 év áll minden szorosabb meghatározás nélkül, hogy a másolás idejére vonatkozik-e; az énekek egy részét a »Cantus catholici« megjelenés után (1651) való időre, tehát a XVII. század második felébe kell tennünk. A 68b lapon levő feljegyzést meg nem nevezett anyja haláláról (1677 okt. 7.) a codex későbbi birtokosa (Kassai Péter?) jegyezhetette be, még későbbi kéztől eredhetnek a 42b, 65b, 68a—b lapok üres helyeire írt latin citatumok; még későbbi birtokosok: Kassai Péter (ex Patria Boronnyai), Petrus Barannyai, ha ez nem egy személy az előbbivel, az írás leg-
alább arra mutat. Mielőtt a codex tartalmi ismertetésére térnénk

át, megemlíti, hogy rövid (10 soros) ismertetést *Erdélyi Pál* adott róla »*Énekeskönyveink a XVI. és XVII. században* Budapest, 1899.« cz. művében a 75. lapon.

A verses codex tartalma következő:

1a : Ovidij nafonis | METAMORPHOSEON | LIBER SECUNDVS. |
A 40. verssorral kezdődik a latin szöveg, alatta a köv. magyar fordítás : Igi Izollot vala az phaeton de az ű Attia feie keornieol Leteue az nagi hathato fenoeleseget es kezelb hiva Es meg eoleluen eotet, nem melto hagi ualaki tegedet meg tagadgion hagi en fiam uagi Es az te aniad az Climene igazan Izollot Es hagi inkab ne ketelkedguel keru ielt ualaminemeot te akars Es azt en te neked meg adom, legi bizonfaga ennek az en igeretemnek Te peniglen stix pokolbeli to, a . . . ¹⁾ az Iitenek Izoktak eskeni, az kit (szeme)inkel loha nem lathatunk || 1b—8b : Argumentum. Refsponfio Apollinis — — (15 sor s azután következik ismét a Metamorphoses szövegének folytatása a 47—201. verssor paraphrasissal és magyar prózai fordítással.

9a—12b : Argumentum (latinul).

13a—15a : ELEGIA V. I. DE ARTE amandi Liber secundus ad mortem psittaci : az egész elegia (1—62. verssor) latin szövege és magyar fordítása.

15a—16b : ELEGIA XV. DE ARTE amandi Liber primus. Az egész elegia latinul és magyar fordításban.

16b—21b : P. OVIDI NASONIS METAMOR. LIBER SECUNDVS. 202—330. verssor latin szövege s magyar fordítása.

22a—25a : Argumentum.

25b—27b : Folytatása a Metam. szövegének 331—380. latin szöveg magyar fordítással.

28a—28b : Folytatás, csak latin szövege a 380—94. verssornak.

28b—29a : P. OVIDI NASONIS HEROIDVM EPISTOLAE. EPISTOLA SECUNDA. PHILLIS DEMOPHONTI. | Az 1—20. verssor latin szövege, latin paraphrasisa és magyar fordítása.

29b—33a : Az 1—80. verssor argumentuma.

33b—38a : A fentebbi heroida latin szövege, latin paraphrasisa és magyar fordítása 21—148. verssor. (Végig.) Végén ez áll : (38a) A Clarissimo Viro Ioan. M. Varsolczio (?) | Explica : Claud. AD. 1624. idib[us] Decē.

A 37—38 levél közt egy levél hiányzik, ezen volt a 123—145. verssor szövege.

38a—39a : PUB : VER : MARO : AENEIDOS LIBER PRIMUS.

Latin szöveg, latin paraphrasissal és magyar prózai fordítással. Kezdeté : (Ille ego qui quondam gracili modulatus avena Carmen et egrefsus, fyluis, uicina coegi) Vgiā en az a Vergilius, ki csak regenten egi wgiw enekkel uerfet dudoltam. Megvan a

¹ Itt a papir ki van szakadva.

procemiumot is beleszámítva a latin szöveg 24, a magyar fordítás a 22 első sort foglalja magában.

39b : Proverbia quaedam observatu digna. | Ceocat [így coecat ht] amor mentes, ac interdum sapientes.—Adam, Samsonem, Loth, Davidem & Salamonem. | Foemina decepit : Quis modo tutus erit. | Illum nullus amat, qui semper *da mihi* clamat. | Összesen 30 sor. Utána ismét hiányzik egy vagy több levél a kéziratból, mint az őrszó mutatja.

40a—40b : A fentebbi heroida Argumentumának folytatása a 121. verssortól végig, tehát közbül (80—120) hiányzik.

40b—42b : ARGUMENTUM. | Pub. Vir. Aeneidos liber primus. Rövid életrajz, azután »Qualitas carminis«, azután »De ordine et methodo« s csak ekkor az argumentum.

42b : végén latin citatumok : Tubal Cain fuit primus Faber in Terra. Gen. 4. | Parere vult Mulier fed non parere Marito. és még 4 sor.

43a—64b : CATECHESIS seu institutio fidei | Christianae, ac falutaris doctrine | per questiones breues enarratio. | Questio : Quid profiteris tu uir dei. | Responso Profiteor fidem Christianam. (50 és 51 levél közt egy levél kiszakítva.)

65a : Itt kezdődik a kézirat verses része, egyházi énekek és világi tárgyú versek a XVI. és XVII. századból.

65a : Erre a lapra egy tulipán van rajzolva, az egész lapot betöltő kezdetleges rajz, fölötté : *Ex Libris Petrus (így) Kalfay—(oldalt) Ex Patria Boronnyai(na).*

65b : Hangjegyvonal alá írva (a hangjegyek elmaradtak) : Szolnak uala kileomb kilemb nielueken, az Apostolok, Istennek nagifagos uoltarol. Dűczeofegh Istennek.

65b : Más kéz írása : Hic inferior Mundus quatuor partes habet. stb. (9 sor) De pueritia Heraclis stb. (6 sor.)

66a—66b : (Hangjegyvonalak közt, hangjegy nélkül) : egie-temben ualo akarattal minnaian egieue giwltenek uala. Psalmus 144. Aldot legieón e(tc). | Halgaffuk fwgielmetefsen mire Pall Apostol inczeón, az Isten rettenetefsen, hofi minket megh ne bwnťefseón (8 versszak). Megvan a Gönczi-féle Ék. későbbi kiadásában s Sartorius 1730-iki Ék.-ében.

66b—67a : Istentwl ualaBtot nepek giellietek egiben minnaian es tífzta szwb̄el eoreluē. Diczerietek az Vr Istent. (Hangjegyvonalak közt 12 strófa.) Canc. Cath. Csik 1719. 23. l. Itt a Canc. Cath.-ban nincs meg e versszak (6—7 között) : Ez az el keldet Mefsiás kit Isten mi valczagunkra igert volt kegiefsegebel Bw̄letet szwb̄nek mehebel.

67b : himnus DE Refurectione. | Fenlik az nap feniefsegegel zeng az egh nagi diczerettel, ez világ eórwl örömmel, ordit az pokol rettegefsef. (4 versszak), az ötödik csak töredékesen ; első strófa hangjegyvonalak közt.) Cant. Cath. 1703. 164. l. (8 versszak hangj.) Canc. Cath. 1719. 183/4. l.

68a : Cria est triplex. Verbalis, Activa, & Mixta. (17 sor ugyanazon kéz írása, mint 65b.)

68b : Nē mindē az ki azt mongia ennekeō Vram, Vrā megien be meniorBagb[a] (bibliai citatum). Más kézzel oldalt írva : »Anno Domini 1677 Die vero 7 Octobris De Functa est Mater resziet (?) 1678 die 29 Januar in Toroczkana Iskola¹ (?)«, azután latin idézetek (7 sor). Eleje : Bellum Barczaidis bellantis bruma bimestris, Bellarum bubo bile boante biceps. Utolsó : Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem. Abrazattyahoz mintha vigh volna, de Büvebe faydalmat jelent.

69a—70a : CANTIO PULCHRA. Banatos ziuem tekints az égre Iitenhöz foliamūan. uesd remenségöd terómpatódbē, nekj fejet hajtuán nyujcz buzgo Biból lz p kóniörgest esedözefsel ōruedözefst nekj halat aduan. (7 versszak.) Végén : »finis per me Franciscum Mindbenti sc. Ezt,« (est). A Századok 1871. 96. l. szerint megvan a Decsi-codexben is, s ott Demetrius Toth jó ki a versfőkből, itt tehát csodéknán van meg. A Kuun-codexben is megvan.

70a—71a : CANTIO OPTIMA. | Oh en ket bemejm tj az urra nizzeteok, hōgi kegielmes hozzam mindeonkor el hidgietők, az eu nagi Berelmet hozzam ngj [= nagy] io uoltat, mjndeonkor hirdeBeteok. (9 versszak) Born. CCLVIb. lap.

71b—75b : CANTIO DE MATRIMONIOM. (!) Iambor hazafok megh halgáfsatok, ti rōndótōket meg tanulljatok, es az okait meg gondolljatok, hogy tiBtótōkben ti el jariatok. (33 versszak. Batizi András 1546-ban írt műve. Szegedi G. Én. k. 1569. 196—200. l. L. Szilády : RMKT. II. 120—4. l. A lapok hibásan kötve 71b után 79, 73—78, 72, 80. következik.)

75b—77b : CANTIO BOCZKAI | ad notam || Batorsagh lelkōmben fōlōtte nagi uagion, noha lok faydalom tagaimban uagion, testōm lok kenōkkel megh terheluen uagion, keferwfegekkel Buiem rakua uagion. Utolsó versszak : Az ezōr hat szazba es hat eBtendōben, eo fejedelmehōz ualo kōniörgesben, az Bep kikeletkor beojtnek keozepiben ez eneoket Bōrzek Kalsa varosaban. finis p(er) me franciscum mind (igy) 14 versszak, a versfők : BOCZKAI ISZTVAN A-t adnak ki. A Decsi-codexből (a hol 27. sz. a. van) kiadta Thaly Kálmán Századok, 1871. 319—321. l. »A hal-dokló Bocskay« 1607 május 9-ikéről. (»Cantio optima Bocskaidijs«) cizmél, e szerint az utolsó sor itt : Szōrzék ezt versōkben az Szent-Jōbnak napján.« Már előbb (1858) kiadta gróf Mikó Imre az »Erd. Tört. Adatok« III. köt. 99—100. l. Sepsi Laczkó Máté Krónikájában. Ez 12 versszakból áll, a 2. és utolsó strōfa hiányzik.

77b—78a : ETEL VTAN VALÓ HALAADAS. || Adgiunk halat az Vrnak mert erdōmli, mert mindōn kazdagsagat uelōnk kozli.

¹ Jav. miatt nem vehető ki tisztán.

(7 versszak, tehát az utolsó elmaradt, némi eltéréssel pl. 7 versszak utolsó sora: az Vr Iefus ctufnak B. attianak». Megvan: Szegedi G. Én. k. 1569. 202—3. l.; utána: Soli sapienti deo sit gl[or]ia stb. szanczatok uy vgarat hogj teobbe az teouisk keoze ne uelsetók, Benedictus quj uenjt stb. (3 sor.)

78b—79a: PSALMUS 51. Legi irgalmas Vr Iñ mi nekwnk. Mert ellenöd alnokul uetköztwnk, de te benned uagion remenfegwnk kit haragra bwnnel ingórlótwnk (9 versszak: Versfók: LVDVICVS. Végén: Finis p[er] me). Megvan Szegedi G. Én. k. 1569. 40—41. l.

79b—81a: CANTIO ELEGANS. | Nagi fziuem fzakaduan uram kerlek maft tegódet uifelj gondot ream,¹ 26 versszak.

81a—81b: CANTIO PULCHRA M. F. K. Probara ueteot fejem, | buual rakua Biuem, | feol kialt ur Iñ | hozzad keferuelsen— (Verssorok külön írva.) Utolsó versszak: Zarnyon Iaro wdeo.— Hat Baz egi eftendeo. | meg irta beojt elő | Kemenj hideg wdeo. finis | p(er) me Franciscum MindBen(ti), többi beragasztva. Versfókben: PEHEGIZZ. 8 versszak. Századok, 1871. 96. sz. megvan a Decsi-codexben is.

82a—83a: FIDVCIA AD DEVM NIHIL firmiVS. Segitfegwl hiuk az menbeli Iftent, hogi minket el ne hadgion keferwfegwnkben. Batoriczon minket az w Bent lelkeuel tauul legien twlwnk az fok hitötlenfegh. (10 versszak) Szegedi G. Énekeskönyve 1569. 177—178. l. Az első strófa itt hibátlanabb, mint Szegedinél,²

83a—85a: PSALMVS. 100. 46. Mikor fenacherib az Ierufalemöt, meg Ballota uala hannya nagj erejet. az heüzezechjas nezi czak Istenet, es ugi uaria belöl nepe (javítva) legitfeget. || (14 versszak.) Canc. Cath. 1719. 510. l. Itt PSALMVS XLV. a czíme, 13 strófa, codexben a 3. 4. közt egy új van betoldva, a három utolsó alig hasonlít egymáshoz.

85a—86a: ORATIO DOMINICA | Mi³ kegiös atiank kit uallunk hwtwnkben, legi segitfeget ily nagj Bwkfegwnkben, ki uagi menniegben. (11. versszak) Szegedi G. Én. k. 1569. 161—2. l., csakhogy Szegedinél 10 versszak, t. i. elhagyta a köv. utolsó-előtti strófát (vagy később írták hozzá): Tied az orßag hatalom menniegben te uagi egiedwl diczósegös Isten, mindónók fölöt hatalmas Vr Isten, kegielmes Isten.

86a—86b: HIMNVS. (utána rendetlen, kezdetleges, más kéztől eredő írással: Vamos-Perci Sabo MaRija najg (= nagj) jo afonyomnak beöl (lapszélén w betű hiányzik.) letel adom es köl (lapszélén, több nincs). E név a 87b-n is előfordul. | Latod isten Biueinket, iol latod alnoksaginkat, el nem rwitwk bwnieinket uariok kegielmefegódet (5 strófa). Végén: Amen

¹ Utána újra: uifelj.

² Pl. 1. a 2-ik sort.

³ Az M szárában M. M. a mi Mindszenti Mátét is jelenthet.

Finis p(er) me Matheum mincentium est ille cantoralis quis furtum fecerit etc. C. G. S. H. C. Huszár Gál Énekeskönyve. 1574. XLb. lev.

87a—88b: CANTIO PULCHRA. | Irgalmaz Vr isten Immaron en nekóm | Irgalmaz Vr iften Immaron en nekóm (így, kétszer írva) mert te benned nyugfzik az en lelk(em) Es te benned bizik Vram az en sziuem. 14 versszak, versfők szerint: IZTVAN DEAK KESZE.¹ Végén: Amen finis Mattheus. Mincenti, alatta: tulipán.

88b—90b: DOCI SVSANA | I : 6 : 1 : : 3 : : : | Diczeróm en² || Diczeróm en az urat mindón időben, magabtalom bent neuet egez eltömben. Migh leßók ez földön Biuemben az halaadas, Bamban diczeret mondas. nem leßón Bikón. (18 strófa; versfőkben: DOCI SVSANNA GDSTCCD. Megvan a Lipcsei codexben is.

90b—106a: AZ IACOB PATRI | ARCANAK FIA | ROL VALO SZEPI ENÖK, Anno, Dominj, 1613. | 1615. Iosephnek (Őrszó) || Iosephnek meg mondom az w Cronicajat, tellies eleteben nagy haborufagat, es rabsaga utan w nagj urafagat, Vigaßtalom uelem (!) Biuem Bomorufagat, Végső strófa: Ezör ött Báz ötuen eß hat eßtendő Bamon bwitbe az betegös Martius hauaba magat uigaßtala haborufagaba, nagy Bannjai Mattyas Börze betegh agjaban, Finis Amen Finis 100 12. Born. CCLXXa, — LXXVIIIa, itt »nagy Banczai Matthyas Berze ezt Nagy Szombatban.« van. Szilády: RMKT. IV. 5—26. l.

106a—IIIa: CANTIO PVLCHRA De Bi | lagi Mihaliru[1] et hagimali laßlorol | Egi Izep dologrol en emlökeznem ha meg halgatnatok es kinek mafat niluan iol tudom ti nem hallotatok, Török czafzarnak Izep leanjarol kin czudalkozzatok. Végső strófa: Ezör ött Bazban es hatuan fölöt hoga irnanak egiben, egi ifiu Börze ueßteg wlteben szöndwrrw uaraban, egi poetanak az w uerleben Bomoru kedueben. Finis: | Ez az ének a Vasady-codex legértékesebb darabja az eddig ismert szövegtől való eltérései miatt. Tudvalevő, hogy a költemény ezenkívül a Csoma-codexben maradt fent s innen adta ki Toldy 1828-ban a »Magyar költői régiségek« cz. kis füzetkében. Ma már a Csoma-codexben is csonkán van meg, csak a 72. verssorig, de szerencsére a Csoma-codexnek Jankovics-féle másolatából kiegészíthető s az Akadémia kéziratárában is van egy régi másolata. A Vasady-codex szövege mégis becses, mert sok helyen romlatlanabb szöveget nyújt, mint a Csoma-codex, bár viszont néhol ezé a költőibb. Pl. a Csoma-codex e sora: »Föl öltöztetek mingiart magokat szep draga ruhakban« a Vasady-codexben így hangzik: »Föl öltözenek mingiart w magok Bep draga Ruhakba«; a Csoma-c.: »Vaidak elöt ott Czaßar leanjat az szigetben küldek«, Vasady-c.: »Viadal elöt czaßar leaniat az

¹ V. ö. Századok 1871. 34. l. (Decsi-cod. ism.). Megvan Szegedi Gerg. Ék. 1569. 44—46. l. (Ott is ennyi.)

² Orszó.

szigedben kwldek»; Csoma-c. : »Czaſzar leanjat vitez Silagy ugi kesergi vala«, Vasady-c. : »uitez Bilagin czaſzar Leania keserödöt uala»; Jankovich másolata : »az leanj latvan Matkaja elöt igen örül vala | leant nagi szepen kezen fogva el ki vitte vala«, Vasady-c. : »az lean lata matkaiat elten igön örwl uala | leant nagi Bepön kezenél fogva el ki uitte uala« stb. Ellenben jobb a Csoma-codexben : »Czaſarnak Bolgak regel mingiaraft be mondottak vala | hogy az Urfyak tömlöcz kinnjabol ki szalattak volna, | lovas Mesternek es lovaszoknak fejöket szöttek volna«, a Vasady-c. e sorainál : »Czaſar leania titkon egy koron hozzaiok ment uala, | hogy az Vr fiak am az tömlöczből ki Ballattak uala | Louaß meftörnek es Louaßoknak feiöket el Bedtek.«

Nem lehet itt feladatunk a kétféle szöveg teljes egybevetése, de mégis meg kell említenünk, hogy a Vasady-c. szövege *bővebb* az eddig ismert Csoma-codexbeli szövegénél. T. i. mikor a császár leánya meglátogatja Szilágyit s felajánlja neki a feleségül vételért cserében a kiszabadítást, vagyis az ismert szöveg 24. és 25. sora közé 17 versszakot, vagyis 51 sort told be : egy hosszú imádságot, melynek végeztével »keferues Biuel nagi ohaytalsal törölgeti Bömet | Iok köny hullafi meg uifelitek az w keßkenwiet«. Nem állítjuk, hogy nyer a költemény e bővüléssel. Ez a hosszú kesergőének alighanem későbbi betoldás. Megjegyezzük, hogy a Vasady-c. leírója vagy egy korábbi másoló valószínűen nem is jó helyre másolta le a betoldott részt. Jobb helye lenne a 15. sor után, t. i. mint a 14. és 15. sorba foglalt panaszos ének folytatása. Csak imént (1912.) adta ki e változatot Szilády Áron a »Régi magyar költők tára« VII. kötetében (170—4. l.), csodáljuk, hogy fel nem tűnt eddigelé e kötet ismertetőinek.

IIIa—II2b : LAVDA ANIMA MEA DOMINVM | C . X . X . X . V . I . | Diczerd az Istent mastan oh en lelköm. Diczeröm wtet mig leßön életöm, Feiedelmökben remenfegöm nem leßön embör en wduósfegöm. (8 versszak. Versfök : D MEA MEUS. Utolsó versszak : Szent dd (= David) irta eßt az foltar köniben zaz negiuen es ötödik enökeben halakat ad az Diczeretben, mýs diczeriwk Iñt lelkwñkben, finis. Born. CCLIIIa—CCLIIIb-n megvan ; itt czíme : MAS KÖNYÖRGES.

II2b—II5a : CANTIO OPTIMA | The vagi en neköm en Istenóm, te hordozod mindönwt feiem. te uifelöd az en életöm, kit attal neköm, Iol tettel en uelem en Istenóm. (7 versszak.)

II3b—II4a, DOCI ILONA | Diczerlek tegödet en edös Istenóm nagi kegielmefsegödert, es en hozzam ualo az te Bent neuednek nagi irgalmafsagaer(t). Utolsóelőtti és utolsó versszak : Az ki ez enököt röndöle uerfökben. gondolgodek magaban, mert ninczen ez földön neki bizodalma nagi faniarufagaba(n) Az ezör (utána lehúzva ött) hat Bazban es az hatuan hetbe(n) Pinkóftnek el multaban, az kegiös Iñhó(z) w gondolatiaban, uagion

halaadafban. Fin(is.). 12 versszak, versfők: DOCHI ILONAAA. Megvan Bornemisza CCLIIIIa—b s itt a végső strófában természetesen 1567 áll.

114b—115a: CANTIO PVLCHRA | Mindónók meg haliak es iol meg tanulliak, ki segódelmóket Istentwl nem uarnak, ninczen Isten nekwl legitfegős wduóleg. 8 versszak, utolsó: Irta eßt Bent dauid w Soltar kónyueben, Baz hußon hatodik ekös enókeben Ninczen Isten nekwl segitfeges wduósfeg, Finis. Ez az utolsó sor mind a 8 versszakban ismétlődik mint refrain. Megvan Bornemisza CCXXIIIIb—IIIIa: itt a végső strófában és czímben 127. Psalmus áll, s a refrain legitfeg es iduósfeg. Szegedi G. Én. k. 1569. 65. l. cím: PSALMVS CXXIIII. (így) végső strófában 127-et ír; refr. fegetfeges.

115a—116a: SATIS ELEGANS, | Emleközzel meg te giarlo embór az te Istenódról, hala adatlan te foha ne legy az w io uoltarol. (12 versszak, Canc. Cath. Csik. 1719. 474—5. l.) RMKT. VII. 96.

116a—118a: PSALMUS. 51. Haborufaga dauid kiralnak egykoron nagy uala, mikor bwneról Nathan Prophe(ta) meg feddöte uala, keferues Biuel firuan Istennek igy kóniórógh uala, L. Szegedi G. Én. k. 1569. 41—43. l. Versfők Szegedinél HARTIANI IMROHHVS, itt: HARSANI IMREHHVS. Born. CIIIIa—IIIIa közli, nála is HARTIANI IMREHHVS van, az eltérés a 4. strófában van, Szegedinél és Born. »Templomodat«, Vasady-c. »Szent templodat« szavakkal kezdődik. A kéziratban utána más kézzel: Petrus Barannyai habet. M. F. H. I. L.

118b—119a: PRECATIO AD | DEVM PATREM | Adgi mar czón-dósfegót lelki bekefsegót menibeli ur, Budofó elmehemet (így) od (így) butul eltómet kit czak ken fur, (8 versszak Balassa e költ. lásd Szilády kiad. 102—3. l. Itt több variáns van pl. Sok ideie hogi mar (Sz.: S. i. immar) lelkóm Bom iuhun (!) uar mentfegre (Sz.: Hogy lelkem szomjan vár Mentségere).

119b: (Ca)ntio dicenda Laudem (így) Deo. (Leh. Cantio Cantio opt.) Mondgiatok diczeretót kórósztienók az Vr Iñnek, Bentfeges tißtóletót adgiatok w neuenek. 7 versszak. Canc. Cath. 1719. 461. l.

120a: Cantio OPTIMA. NOTA. mindónó(k) | Siralmas ennekóm te twled meg valto(m,) Aldot magiar orßag töled el tauozno(m,) vallions mikor leß~ io Budaban Lakas(om) 6 versszak; az utolsó: Ez enekót Bórzek io Huztnak vara(ban) Bornem ißa Peteor az eo. uigh k(ed)ueben. fin. valions mikor leß(ón) io budaban lakasom finis. Akarki hanem hißöd vakarkj. Bornemisza énekét kiadta Beöthy: A m. nemz. irod. tört. ism. I. köt. 9. kiad. 241. l. Újabban Sziládynál a Régi m. költők t. VII. köt. 207. l.

120b—121a: Cantio OPTIMA | Menniei fölfeznek ura es Istene, ki uagy mindónóknak gondgia uifelóie, es az embórnéknak kegielmé uezere, Biuóknak ereje es meg Bentelőie. Utolsó két

versszak : Neue uerffeiökben az enök Börzönek adgion az ur Iñ io Berenczet annak telki iokat mindön nemzetöknek (*nek* javítással) hagi tanulliak keduet menniei fölfegnek.

Ezör ött Baz utan niolczuan harmadikban, diczeretnek Börzek munkanak (igy) uaraban, tanufagal adak eßt uigaßtalafra, neuet nem titkola az uerfök feieben, Finis. Amen. (13 strófa, a versfökből MORIC LORINCNE neve jó ki. Megvan a Bártfai Énekeskönyv 345. l. Cancion. Cath. Csik 1719. kiad. 475—6. l., kihagyva 3 stófa, ú. m. : a három utolsó, hetedik s helyette utolsó strófaul más van téve. A 120b levelen prob. cal. más kézzel : Ha kerdí Isten Katái (igy) te tüled Hol vagion || .

121b—122b : Cantio PVLchra | (Psalmus Davidis || Az Ur isten nekóm edó(s) taplalom, minden dolgai(m)ban csak w az en iga(z)gatom, nem hadgi engóme(t) telliefegel meg niomrodnom eletómben nem hagi engóm meg romlanom. 9 versszak, Megvan Bornemisznánál LXXXVIIb—VIIIa, AZON (t. i. XXIII.) PSALMVS czímmel.

123a—123b : Az baluani imadok ellen ualo fzepe enök, Folfegós Iñ mennek földnek ura es embóróknek kegielmes uezere mindön allatoknak kegiós tapla(loia) es eltetőie. 5 versszak, az utolsó sor mindenütt aláhúzva, soronként külön is írva. Megvan Szegedi G. Én. k. 1569. 145—6. l., Born. LIIa—b ; mindkét helyen czíme ugyanez, csakhogy »fzepe enök« helyett »könyörges« áll.

123b—124a : Cantio PVLchra. | Nez reank ur Isten kegielmésen, es kóniörwli te nepedón. mert maidan el fogiunk ez földön, ha te meg nem lacz nagi ur Isten. 9 versszak. Megvan Born. CCLIIb—IIIa lapon AITATOS KÖNYÖRGES. czímen.

124b : Paifa. Begeni feiemnek en Istenóm legi eltómnek batoritoia lelkómnek vigasztaloia Biuemnek. oh en lelkóm elli Iefusban — Péczeli Király Imrének a Balassa-Rimay-féle Istenes énekek függelékében számtalanszor megjelent ez énekéből itt csak ennyi van ; a lap többi része probatio calami : . . . Siralmas bezedóm halgasd meg . . . Az Vr Isten nekóm edes tahapalom (igy) . . . keufse az mula fiat az gazdaia megh Bidog(atuan) (e)z megh haraguek es delben fem ett itkon, (igy) giakor(ta) az attia konnihaiara efsik, mint ha ithon nem (. . .)znak eleget, fem gazdaia Bauat, fem gazdaia (. . . .) nem fogadgia, hanem azt czelekódi az . . ano . . (Itt megszakad.)

Közöljük belőle a következő énekeket :

66a¹

Halgafsuk fűgielmetfesen
mire Pall Apoftal inceón,
az Isten rettenetfesen,
hagi minket megh ne bűntefseón

¹ Ez éneket nyelvi sajátságai miatt közöljük.

Ez az kellemetes¹
 meli iduefseghez illendeo
 az kiuel minden uefzendeo
 es eorek twzre menendo.

66b

Immar azért feöl ferkennieönk
 mint meli alombol fel kellieönk,
 az bwnstel mi buczut uegieönk
 fz:² eletre igiekkezeönk
 Istennek Bauat halgalsuk
 paranczolatit meg tarczuk
 alhatatos hwttel ualluk
 szegetfegre öte³ hijuk
 Eörizkedgiwnk az erdegtol
 tauozzunk el teueligeftwl
 fok emberi szerzesektwl
 meliek el uonfznak Istentwl
 Mert az reghi ellenfegwnk
 olalkodik mi ellenwnk
 azt akaria tenni ueleönk
 hofi edgieöt uele gietredgeönk
 Tehat illik hofi uigiazunk
 es arra legieön nagi gondunk,
 az szam ada[ba[n] mit mo[n]dgiu[n]k
 mikoro[n] inret ki mulunk.
 Ezekre minket szegellien,
 az Vr Isten kinek legeön
 diczeofegh eo minket uigie[n]
 menib[en] kik uagiu[n]k ez felden. Vgi legien.

CANTIO ELEgans.

79b [71. után köv. hibás kötés miatt.]
 Nagi szium szakaduán⁴
 uram kerlek maft tegödet uifelj gordot ream,⁵

Te uoltal az en teromptöm
 maftannis csak te uagi megtarto I[ste]nöm⁶

Jol latod uefzödelmemet,
 eijel napal ualo keferwfegömet

Igaz uagi uram mindönben,
 minden dolgaidat igaznak itelöm

Tsak read biftam magamat,
 lafsad miben hozod fz:⁷ atiam dolgomat,

Kéz uagiok uram mindönben,
 fz. akaratomnak mindönben szenuednöm.

¹ Így, elmaradt: *idö* °

² Szent.

³ A. m. ötet.

⁴ Az eredetiben folytatólagos sorokban van írva.

⁵ Utána írva: *uiseli* [így].

⁶ Utána: *megtarto* [így másodszer].

⁷ Itt és alább a *szent* rövidítése.

⁸ Utána: *miben hozad laaad*, más kézzel.

80a

Czak erre kérlek Istenöm,
fz. neued kedueiert, legi kegielmes neköm.

Bwnömet uesd el elöled,
az Jefus chriftufert rolam el törölied.

Emleközel mi Istenwnk
fz : igeretödröl, kiben uigad lelkwnk.¹

Igön igaz fogadafod,
bwnömet fz. atiam neköm megboczatod,

Agiad azért fz : lelködet.
ebben erőficz meg maftan en lelkömet,

Immar oh kegielmes atiam
lelkömet ez napon te kezedben bizam.

Vigi be az te orfzagodban,
legiek egiwt ueled magas meni orfzagban.

Ha keuanod uram twlem,
hogi az fzomoru halalt ördög meg coftollia

80b

Bator istenöm ugi legiön
czak legi gond uifelöm Istenöm enneköm.

Ved hozzad az en lelkömet,
az te hiueidet nezhefsem fzinödet,

Jefus Christufnak fz. atia.
lelkömet ez napon en teneköd adom

Vigi be az te orfzagodban,
legiek egiwt ued iji Ierufalemben ²

Hazamban ualamim uagion,
fiaim leanim iambor hazaf tarfom.

Read biztam en azokat,
tegödöt ualotalak, w nekik attioknak,

Im el megjök az törüenben
mint az Xus ³ Jefus pilatos eleben.

Agi bator Biuet Istenöm,
az en fziuem twlok femmit ne rettögiön.

Szolhafsak nagi batorfagal,
ne ronthafsanak el alnok tanaczokal

Tudom mihoz tamafzkotak
hazugsag rouafsak ⁴ az mihoz biztanak.

¹ Utána írva ugyanazzal a kézzel: *kiben uigad.*

² Utána: *uuj Ierufalemben.*

³ Xus = Christus.

⁴ Ravaszság.

Roncz meg uram ebben űket,
ne űhesekek ueghöz alnok tanaczokat,

Ezt ad meg kerlek Istenöm
Iz : fiad kedueiert, tißta ßiböl keröm
Finis. Amen.

88b

DOCI SVSANA.

I : 6 : I :: 3 ::

89a Diczeröm en az urat mindön idöben,¹
magaßtalom bent neuet egez eltömben,
Migh leßzök ez földön ßiuemben az halaadas,
ßamban diczeret mondas,
nem leßön ßikön,

Oli igön nagi io uoltat hozam Istennek,
Lelköm nem tudhatia ßamat io tetenek,
Azert diczeködöm bizom az nagy Vr Istenben
Leßön bent föllegeben
en Remenfeßöm.

Czudalliak eßt meg ertuen fok niomorultak
wröluen engöm niznek kik meg heruadtak,
Ewk is en peldamal ßiuöket föl görießtik,
Istenhöz föl emelik
bizodalommal,

Ierße azert föl ßoual űt magaßtalliuik,
mi mind egy akarattal ß : neuet algiuk.
Mert ű meg halgatta be uette² en kerefömet
Es en nagi firalmimat
el tauoßtatta,

89b

Segetfeget hogi lattiak ű rea niznek,
az kik meg niomorottak hozza fietnek,
ßzegönt nem uallanak mert űk imatfagokban,
es foßaßkodafokban
meghalgatatnak,

Vigan diczeretökben im ezt enöklik,
en rolam peldat ueuen űk is hirdetik,
ennek kialtapat im az ur meg halgatta,
es meg Izabaditotta
latuan firalmat.

Senki ne ketölködgiek azert I[ste]nben,
ambator feneködgiek satan ellenben,
mert űket felöket Istennek erőf angiali
taborral körniwl iaria,
oÿa lelköket.

Az Istennek iol uoltat ier koftolliatok,
izit es edös uoltat ierße lafsatok,
melj io az ur I[ste]n boldogok³ kik oltalmaban
uannak ű arniekaban
Tamafzok I[ste]nt. (így)

¹ Az eredetiben folytatólagos sorokban van írva.

² Jav. be uettemböl.

³ d javitással g-ből.

Neuet az Vr I[ste]nnek szentök felietök,
 mert az urat¹ felöknek nem leß, fzwkfeögök
 De azért ehöznek orofzlanok kóke is
 Kegiótlen giermökök is
 mar ßwkölködnek.

Nofza iertök előmben edös magzatim,
 hirdefsetök előttem edös fiaim,
 ime meg tanitlak az urnak w felel mere,
 az ß. és io életre
 Bepön oktatlak.

90a Az ki eltet kiuanna uallions ki uolna,
 io napokat latnia az ki akarna,
 tartóßtalsa nieluet ondok ragalmazaftul
 hitötlen czalardfagtul
 oya befzedet.

Gonofztul tauozek el iot czeleködgiek,
 bekefsegegel mindönnek w igeközzekek.
 mert az ur I[sten]nek ßömei az igazakon.
 fwle kialtafokon
 fwgielmetöfsek.

De kemeni iteleti gonofz teuökön,
 bofzut al iteleti minden bwnökön,
 mert w ki giomlalja, az földről w életöket
 hiuek közzwl hiröket
 el ki fzamlalja,

Söt niomorult hiueknek fohazkodafok,
 Istenhoz el föl hatot w kialtafok.
 es megfzabaditia mindön keferwfegökböl,
 wket meg fzabaditia
 ef oltalmazza.

Törödelmeß fziuekhöz közel az I[ste]n,
 hol ninczen kihöz bizni w uagion ielön,
 bwlcz es nagi hatalmas, noha fok az faniaru
 de hiuek fzabaditia
 lam diadalmas.

Czontjokat mind uegiglen nekik meg tartia,
 hiueket mind uegiglen el meg nem rontia
 noha kegiötlenök hiuek le uagafara
 czontioik meg rontafara
 föl fegiuerköztek,

90b Czuda bwlcz iteleti lam az Istennek,
 Gonofzoknak fzandeki feiökre ternek,
 bwnökben el uezsnek igazaknak giwlölöi
 szentöknek wldözöi
 femmiue lefznek.

¹ Javitva k-ból.

De azoknak lelköket meg tartia I[ste]n,
 az kik wtet szolgaliak meg tartia hiuen,
 noha bwnben uadnak de bwnökből meg teruen,
 karhozatra meg Iutnak¹
 kik benne biznak.
 Finis. Amen. Finis.

112b

CANTIO OPTIMA.

The vagi en neköm én Istenöm,²
 te hordozod mindönwt feiem.
 te uifelöd az en eletöm,
 kit attal neköm,
 Iol tettel en uelem en Istenöm.

113a⁺ Im mire iuta szep nemzetöm,
 gialazatra Io lako heliöm,
 magyaroknak is remenfegök.
 el fogiot igiök,³
 mert el költ fokaknak örökfegök,

El pußtulae⁴ az Bep Aal feold,
 felök rajta hogi az io föl föld,
 utanna megion ez kis Darab feold,
 oh te siros feold.
 mert el költ az Erdeli hauas al⁵ feold.

Ram tattotta torkat nagi sok nemzet, —
 kiual kepen az nemöt nemzet,
 eleiteol fogvan tegödet ueßtöt,
 ellenöd ueteot,
 ki regön te ueled iol teheteot,

Feleok raita hogi el pußtittia,
 az tatar ham ha meg indittia.
 kocsissait uele elhozza,
 orßagonk Dullia.
 egeti földönket es el Rabollia.

Mi kepen Iara sarlo közi,
 mikent tißa Dunanak keozi,
 es Bep maros körös keozi.
 eo tartomani,
 erdeljnek sok kinczeos keo varosi.

Adgion az I[ste]n iob idöt ennél,
 hogi ez niaron czöndeßön legiunk.
 maradot hazankba bekeuel legiönk.
 Semmit ne felionk
 ez legien iutalmonk mi io Istenönk.
 finis.

¹ Igy javítva ebből: megfutnak, de meg-et. elfeledte kijavítani nemre.

² Az eredetiben folytatólagos sorokban.

³ k jav. m-ből.

⁴ Így!

⁵ Javítva el-ből v. megford.